

ปรัชญาทางการเมือง
Political Philosophy

ผู้สอน ดร.สันหนัฐ จักรภัทรวงศ์

- อาจารย์ ดร. สันหนัฐ จักรภัทรวงศ์
- ห้องพักอาจารย์สาขารัฐศาสตร์ อาคาร 37
- เบอร์ติดต่อ 094-9693945
- E-mail: sunhanat.ja@ssru.ac.th

■ ข้อตกลง	คะแนน
สอบท้ายบท 8 ครั้ง	40
สอบปลายภาค	40
จิตพิสัย	10
รายงานเดี่ยว	10

รายงาน

- ให้นักศึกษาทำรายงานเกี่ยวกับประวัติ ผลงานด้านปรัชญาการเมืองของนักปรัชญาการเมืองตะวันตก และตะวันออก แนวคิดที่สำคัญ พร้อมข้อโต้แย้ง พร้อมทั้งนำแนวคิดที่ได้มาอธิบายเหตุการณ์ทางการเมือง มาอย่างละเอียด (เลือกอย่างน้อย**3** คน)
- 1. บารุค สปิโนซา
- 2. อาเล็ก ซิส เดอทอกเกอวิลส์
- 3. จอห์น รอลส์
- 4. มิเชล ฟูโกต์
- 5. อิมมานูเอล คานท์
- 6. เดอะ เฟดเดอริส เปเปอร์
- 7. เอ็ดมันด์ เบิร์ก
- 8. แอนโทนิโอ กรัมซี
- 9. จอร์จ ดับเบิลยู. เอฟ. เฮเกล
- 10. อาดัม สมิธ
- 11. มองเตสกีเอร์
- 12. ฮูโก โกรเชียส
- 13. แดร์ริดา
- 14. มาร์ติน ไฮเดกเกอร์
- 15. ลีโยตาร์ด
- 16. ชงจื้อ
- 17. มหาตมะ คานธี
- 18. เจ.อาร์.อาร์. โทลคีน

บทที่ 1

ปรัชญาและทฤษฎีทางการเมืองเบื้องต้น

■ ความนำ

ลักษณะและขอบเขตของปรัชญา

ถ้าจะพิจารณาความหมายโดยศัพท์ ของคำว่า คำว่า ปรัชญา (มีที่มาจากภาษาสันสกฤต प्रज्ञा ปฺรชฺญา) หมายถึง "ความรอบรู้" (ซึ่งเป็นคำเดียวกันใน ภาษาบาลี คือคำว่า ปัญญา) เป็นศัพท์บัญญัติแทนคำว่า **philosophy** ในภาษาอังกฤษ (ที่มีรากศัพท์มาจากคำกรีกโบราณ: Φιλοσοφία ฟิโลโซเฟีย) ที่มีความหมายว่า ความรักอันเป็นแรงผลักดันให้แสวงหาความรอบรู้นั้น ส่วนตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้คำจำกัดความว่า วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง

■ ความนำ

ลักษณะและขอบเขตของปรัชญา

สำหรับคำว่า นักปรัชญา (Philosopher) พินากอรัสเป็นผู้บัญญัติไว้ เมื่อราวปี 570-495 ก่อนค.ศ. โดยเกิดจากการสมาสคำว่า φιλος φίλος (Philos) แปลว่า ความรัก และ σοφία โซเฟีย (Sophoi) แปลว่าความรู้หรือผู้รอบรู้ เมื่อรวมกันจึงมีความหมายว่า ผู้รักในความรอบรู้ (Lover of Wisdom) หรือ ความปรารถนาจะเข้าถึงความรู้ ซึ่งนักปราชญ์ในยุคนั้นรอบรู้วิทยาการหลายสาขา

จากความหมายข้างต้น เราจะพบว่า ปรัชญา เป็นเรื่องของการใช้ปัญญาเพื่อไตร่ตรองในสิ่งที่ตนสงสัย หรือในสิ่งที่ตนยังคิดว่าเป็นปัญหาอยู่ เพื่อใช้ปัญญาไตร่ตรองถึงคำตอบที่เป็นไปได้

ดังนั้น ปรัชญา จึงเป็นเรื่องของผู้ใช้ปัญญา ผู้ที่ไม่ยอมรับสิ่งใดโดยง่าย และเป็นผู้ที่สงสัยใคร่รู้ตลอดเวลา

ส่วนวิชาปรัชญาก็คือ บันทึกการบุกเบิกสำรวจความลับของจักรวาล

ซึ่งในบางสำนักให้การยกย่อง ปรัชญา ว่าเป็นมารดาแห่งองค์ความรู้ทั้งหมด เนื่องจากนักปรัชญาต้องศึกษาทุกเรื่อง เนื้อหาของปรัชญาเกินพรมแดนกว้างที่สุดเท่าที่สติปัญญาของมนุษย์จะอำนวย

อาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาเป็นเรื่องของความรู้ ทั้งการแสวงหาความรู้ (Seeking Wisdom) และความรู้ที่ค้นพบแล้ว (Wisdom Sought) ล้วนอยู่ภายในขอบข่ายวิชาปรัชญาทั้งสิ้น ซึ่งในการแสวงหาความรู้ มนุษย์มักจะมีคำสั่งจูงตั้งคำถามและหาคำตอบอย่างมีเหตุผล หรือเรียกสิ่งนี้ว่า การคิดแบบปรัชญา (Philosophical Thinking) ส่วนความรู้ที่ค้นพบแล้วเป็นผลสืบเนื่องมาจากการแสวงหา กล่าวคือ มนุษย์ได้ค้นพบคำตอบเกี่ยวกับความจริง ซึ่งเราเรียกว่า ความรู้เชิงปรัชญา (Philosophical Knowledge)

- ภาพเขียน โดย **Herrade de landsberg** ในศตวรรษที่ 12
- แสดงถึง.....

■ วิวัฒนาการของปรัชญาของมนุษย์ ได้แก่

1. ปรัชญาดึกดำบรรพ์ (Primitives) หมายถึง ปรัชญาของมนุษย์ดึกดำบรรพ์ ตั้งแต่เริ่มมีมนุษย์ในโลก ซึ่งคาดว่ามนุษย์อยู่ในสภาพที่ไร้อารยธรรม ไม่ว่าจะอยู่มุมใดของโลก คงมีสภาพปัญหาาร่วมกัน คือ ปัญหาเรื่องภัยธรรมชาติ เช่น ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหว น้ำท่วม เป็นต้น และคาดว่าภัยธรรมชาติเกิดจากเทพ หรือเทพเป็นผู้บันดาลให้เกิด มนุษย์จะพ้ันภัย ก็ต้องเอาใจเทพ ไม่ว่าจะเป็นการถวายของบูชา เป็นต้น และยังมี ความเชื่อ โลกมีลักษณะที่ตายตัว “เอกภพ”

- บางแห่งดึกดำบรรพ์สร้างอารยธรรมได้เร็ว ก็พ้นจากสภาพดึกดำบรรพ์เข้าสู่สภาพอารยธรรมได้เร็ว เช่น ชาวอียิปต์ ชาวเมโสโปเตเมีย ชาวอิสราเอล ชาวอินเดีย ชาวจีน ชาวกรีก เป็นต้น
- 2. **ปรัชญายุคโบราณ** หมายถึงปรัชญาของชนชาติโบราณต่างๆ นับตั้งแต่เริ่มมีหลักฐานบันทึกไว้
- 3. **ปรัชญายุคกลาง** หมายถึง ปรัชญาของมนุษย์ซึ่งอยู่ในระหว่างปี ค.ศ.529-ปี ค.ศ.1500
- 4. **ปรัชญายุคใหม่** หมายถึง ค.ศ.1500 เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

- **ปรัชญาหรือประวัติศาสตร์ปรัชญาตะวันตก** หมายถึงปรัชญาของชาวยุโรปและชาวอเมริกัน ซึ่งมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับยุคดังนี้
 1. **ปรัชญาดึกดำบรรพ์** หมายถึง ปรัชญาของชาวตะวันตกก่อนเริ่มมีอารยธรรมโบราณ ซึ่งคาดว่าปัญหาสำคัญของยุคนี้ คือ ปัญหาเรื่องภยธรรมชาติเหมือนที่อื่นๆ
 2. **ปรัชญากรีกโบราณ** หมายถึง ปรัชญาของชาวตะวันตกที่เริ่มโดยชาวกรีก ซึ่งได้ชื่อว่าพัฒนาอารยธรรมตะวันตกขึ้นเป็นครั้งแรก โดยแบ่งเป็น 3 สมัย ดังนี้

- สมัยเริ่มต้น
- ทาลีส (thales) ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของปรัชญาชาวตะวันตกและเป็นผู้เริ่มปรัชญากรีกโบราณไว้ ปัญหาที่ทาลีสตรึงตรงต่างไปจากปัญหาของปรัชญาดีกดำบรรพ์ ปัญหาคือมนุษย์สามารถอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติโดยไม่ต้องอ้างเทพเจ้า เพราะเอกภาพมีกฎเกณฑ์ตายตัวของมัน สิ่งต่างๆมีวิวัฒนาการมาจากสารเบื้องต้นเดียวกัน คือ น้ำ นั่นหมายความว่า น้ำนั้นเองได้วิวัฒนาการหรือเปลี่ยนแปลงตนเองตามกฎเกณฑ์ออกมาเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ นักปรัชญากลุ่มนี้ได้แก่อแนกซิมซานเดอร์ อแนกซิมาเนส เฮราคลิตัส อแนกซากอรัส เป็นต้น

- สัมภาษณ์เรื่อง
- ยุคสมัยรุ่งเรือง ได้แก่ ปรัชญาของปราชญ์คนสำคัญของกรีกโบราณ คือ โสกราตีส (Socrates) เปลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) ปัญหาสำคัญของนักปรัชญากรีกสมัยรุ่งเรืองก็คือ ปัญหาเรื่อง สมรรถภาพหรือความสามารถของมนุษย์ที่จะรู้ ปัญหาดังกล่าวคือ มนุษย์มีความสามารถพอที่จะรู้ความเป็นจริงได้หรือไม่ ถ้ามีสิ่งที่เป็นจริง หรือ สิ่งที่จริงที่สุดมีอยู่จริง มนุษย์สามารถพอหรือไม่ที่จะรู้จักสิ่งนี้

- สมัยเสื่อม หมายถึง ปรัชญากรีกยุคหลังอริสโตเติล (Aristotle) ซึ่งเป็นเวลาในช่วงสมัยของการขยายตัวของมหาอาณาจักรโรมัน ซึ่งโรมันให้เสรีภาพในการเผยแพร่ศาสนา ดังนั้นผู้นับถือศาสนาที่เคยเรียนรู้ปรัชญากรีกมาก่อน จึงพยายามใช้ปรัชญากรีกสนับสนุนความเชื่อทางศาสนาของตน
- ผู้ริเริ่มปัญหานี้ คือพวก โซฟิสต์ (Sophists) กล่าวคือนักปรัชญาแต่ละคนตอบไปตามความคิดเห็นของตนเท่านั้น สอวกโสกราตีส เพลโต อริสโตเติล เชื่อว่ามนุษย์มีสมรรถภาพพอที่จะรู้ความเป็นจริงได้

สาขาต่างๆ ของปรัชญา

ปรัชญา (**Philosophy**) คือ องค์ความรู้ที่มุ่งศึกษาถึงสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่เป็นพื้นฐานของสิ่งต่างๆ โดย “ปรัชญา” ได้แบ่งสาขาย่อยออกเป็น 4 สาขา ได้แก่

- อภิปรัชญา (**Metaphysics**) มุ่งศึกษาถึงแก่นแท้หรือความเป็นจริงสูงสุดของสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ เช่นคำถามที่ว่า ความจริงแท้มีอยู่จริงหรือไม่ สิ่งที่เป็นแก่นสารของสิ่งต่างๆ ในโลกนี้มาจากอะไร เป็นต้น

สาขาต่างๆ ของปรัชญา

- ญาณวิทยา (**Epistemology**) บางครั้งเรียกว่า ทฤษฎีความรู้ (**Theory of Knowledge**) มุ่งศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับว่ามนุษย์รู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างไร เช่น การใช้ประสาทสัมผัส การอนุมาน เป็นต้น
- สุนทรียศาสตร์ (**Aesthetics**) มุ่งหาคำตอบในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวกับความงาม คำถามที่มักถามกันในสาขาของปรัชญานี้ ได้แก่ ความงามคืออะไร ความไพเราะคืออะไร สิ่ง que เรียกว่าความงามนั้นมีความงามในตนเอง หรือมนุษย์ให้ค่ามัน

สาขาต่างๆ ของปรัชญา

- จริยศาสตร์ (**Ethics**) มุ่งศึกษาถึงสิ่งที่ควรจะเป็น
ตลอดจนพฤติกรรมของมนุษย์ที่ควรจะเป็น กล่าวคือ อะไรคือ
สิ่งที่ควรกระทำ อะไรคือสิ่งผิด อะไรคือสิ่งถูก ยกตัวอย่าง เช่น
การโกหกเป็นสิ่งผิดหรือไม่ หรือว่าผิดในบางกรณี โกหกสีขาว
ถูกต้องหรือไม่ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จริยศาสตร์ มีความสัมพันธ์
กับ ศีลธรรม (**Morality**) ที่หมายถึง พฤติกรรม ลักษณะ
การกระทำ หรือพฤติกรรมที่เหมาะสม

สาขาของปรัชญาการเมือง

ปรัชญา (Philosophy)

อภิปรัชญา
(Metaphysics)

ญาณวิทยา
(Epistemology)

สุนทรียศาสตร์
(Aesthetics)

จริยศาสตร์
(Ethics)

ตรรกวิทยา
(Logic)

ปรัชญาการเมือง
(Political Philosophy)

ดังนั้น คำว่า ประชากรเมือง จึงมาจากการนำคำว่า
ประชา+การเมือง มีความหมายว่า องค์ความรู้หนึ่งที่มุ่งศึกษา
ถึงสิ่งที่เป็นพื้นฐานในทางการเมือง หรือเรื่องราวสาธารณะ หรือ
เรื่องราวเกี่ยวกับทุกคน โดยมีคำถาม เช่น สังคมการเมืองหรือรัฐ
คืออะไร เราจำเป็นต้องอยู่ในสังคมการเมืองหรือรัฐหรือไม่
ผู้ปกครองที่ดีควรเป็นอย่างไร

* Politics (Politika) = Polis

ส่วนคำว่า ทฤษฎีการเมืองมีต้นกำเนิดมาจากการที่มนุษย์เป็น
สัตว์ที่มีความคิด รู้จักแก้ไขเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับ
สิ่งแวดล้อม (เพื่อให้) การดำรงชีวิตของมนุษย์ มีความสุข และ
ความสะดวกสบาย สถาบันทางสังคมกำเนิดขึ้นมาตามธรรมชาติ
สัญชาตญาณของมนุษย์ อันได้แก่ ครอบครัว รัฐ กฎหมาย
ศาสนา ฯลฯ

2) ความหมายและลักษณะของทฤษฎีการเมือง

2.1 ทฤษฎีการเมือง (political theory)

เป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ และถือเป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญาด้วย ในการศึกษาทฤษฎีการเมืองนั้นมีศัพท์เฉพาะหลายคำที่เกี่ยวข้อง และควรที่จะทราบความหมาย ศัพท์เหล่านี้ ได้แก่ ความคิดทางการเมือง ปรัชญาการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง สังคมการเมืองและลัทธิทางการเมือง

ความคิดทางการเมือง (political thought)

หมายถึง ความคิดที่เกี่ยวกับเรื่องการเมืองอย่างกว้างๆ ที่เป็นเสมือนยาหม้อใหญ่ที่รวมหลายอย่างเข้าด้วยกัน ซึ่งมีแนวโน้มเป็นไปทางพรรณนา (descriptive) ว่ามีความคิดเช่นใด อย่างไร

ปรัชญาการเมือง (political philosophy) เป็นการศึกษาการเมืองในระดับที่ลึกซึ้ง และเกี่ยวโยงกับวิชาอื่นด้วย มักเน้นหลักจริยธรรมที่เป็นเสมือนหลักการ หรือเหตุผลที่ถูกต้องและมีคุณธรรม

อุดมการณ์ทางการเมือง (political Ideology)

มักใช้ในรูปแบบของความคิด ความเชื่อ ในระดับที่ไม่ลึกซึ้ง เน้นความเชื่อ ศรัทธามากกว่าเหตุผล แต่มีเหตุผลและมักเป็นพลังผลักดันให้เกิดการกระทำ หรือความเคลื่อนไหวทางการเมือง

สังกัปทางการเมือง (political concept)

หมายถึงความคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับศัพท์เชิงนามธรรมทางการเมือง เช่น ความยุติธรรม จุดมุ่งหมายแห่งรัฐ ผู้ปกครองที่ดี เสรีภาพ ความมั่นคงแห่งรัฐ เป็นต้น

ลัทธิทางการเมือง (political Ism)

ได้แก่ หลักการทางการเมืองซึ่งมีลักษณะ
ผสมผสานจากความคิดหรือทฤษฎีของเมธี ประกอบกัน
เป็นแนวคิดเกี่ยวกับระบบการเมือง ซึ่งแนะจัดวางอำนาจ
โครงสร้างทางการเมือง ความเกี่ยวพันระหว่างขององค์กร
ที่ใช้อำนาจกับบุคคล

ทฤษฎีการเมือง

ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะให้ความหมายในทฤษฎีแบบศาสตร์มากขึ้น ดังนั้น

ยอร์ช แคมแพ็บบ์ ให้ความหมายว่า เป็นข้อเขียนที่เสนอทฤษฎีหรือแนวคิดที่คิดว่าดี และถูกต้องเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างทางการเมือง

รอเบิร์ต อี เบอร์ฟี ให้ทฤษฎีว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์หรือปรัชญาการปกครอง

เอ็ดเวิร์ด สมิธ กล่าวว่า เป็นส่วนทั้งหมดของคำสอน (Doctrine) ที่เกี่ยวกับการกำเนิด, รูปแบบพฤติกรรม และจุดมุ่งหมายของรัฐ

ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีการเมืองกับปรัชญาการเมือง

ข้อแตกต่างคือ

ปรัชญาการเมือง มีขอบเขตกว้างกว่าทฤษฎี และปรัชญาจะมุ่งอธิบายปรากฏการณ์ของทางการเมือง

ส่วนทฤษฎีการเมือง จะมุ่งอธิบายปรากฏการณ์ หรือหลักการ ขบวนการ และหลักการของปรัชญาจะเน้นทางจริยธรรม ส่วนทฤษฎี อาจจะ ไม่พิจารณาจริยธรรมก็ได้

ตัวอย่าง การศึกษาทางทฤษฎีการเมืองที่เน้นเฉพาะเรื่อง

เช่น ในทางรัฐศาสตร์ อาจกล่าวได้ว่าพรรคการเมืองในระบบพหุพรรคหรือระบบหลายพรรค มีแนวโน้มจะวิวัฒนาการกลายมาเป็นระบบสองพรรค

ในระดับปรัชญา อาจกล่าวได้ว่าหลังจากพิจารณาหลายๆ ศาสตร์แล้วมีแนวโน้มเข้าสู่ระบบทวิภาวะ (Binary system)

เช่น ระบบครอบครัว ก็มีสามีและภรรยา ระบบการศึกษา ครูกับศิษย์ ระบบศาสนาและจริยธรรม ก็มีความดีกับความชั่ว เป็นต้น

ทฤษฎีการเมืองแตกต่างจากอุดมการณ์ทางการเมือง

กล่าวคือทฤษฎีการเมืองมีความลึกซึ้งกว่า เพราะอุดมการณ์การเมือง เป็นเพียงความเชื่อ ความศรัทธา โดยไม่ใช่หลักเหตุผลประกอบ ส่วน อุดมการณ์อาจเรียกเป็น “ทฤษฎีแบบชาวบ้าน” คือไม่ลึกซึ้งมากนัก ตัวอย่างเช่น การรู้จักประชาธิปไตยนี้เป็นแบบท่องจำโดยไม่ทราบว่า ประชาธิปไตยเป็นการวิเคราะห์ในแง่ของสิทธิโดยธรรมชาติ, สัญญาประชาคม , การปกครองโดยกฎหมาย เสรีภาพ เป็นต้น

ทฤษฎีการเมืองกับลัทธิการเมือง

ลัทธิ มักจะเกิดขึ้นจากการผสมผสานทฤษฎีการเมืองหลายทฤษฎี โดยนำบางส่วนมาผสมกลมกลืนสอดคล้องกับความต้องการที่จะใช้

เช่น ลัทธิคอมมิวนิสต์ ก็คือ การรวมเอาบางส่วนของทฤษฎีการเมืองของคาร์ล มาร์กซ์ กับ เลนิน มาผสมกันเข้า

จุดหมายปลายทาง (end)

ทฤษฎีการเมืองทั้งหลายมีความคล้ายคลึงกัน คือ การไฝ่หา “ สัมมา
ร่วม” (common good) เป็นการสร้างสรรค์ให้สังคมมีความสุข การ
ดำเนินชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินทางการเมืองที่ถูกต้องและมี
ประสิทธิภาพ

คุณค่าและประโยชน์ของทฤษฎีการเมือง

- 1) ช่วยให้มีการทำความเข้าใจทางประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลง , ความคิดทางการเมือง, การเคลื่อนไหวการเมือง
- 2) ช่วยให้เข้าใจคำศัพท์ที่ถูกต้องทางการเมือง เช่น เสรีภาพ, ประชาธิปไตย เป็นต้น
- 3) ความรู้ความคิดตามภาพของแห่งอดีต มีส่วนช่วยให้เข้าใจการเมืองในสมัยปัจจุบัน
- 4) ช่วยให้มีคามเข้าใจในนโยบายและการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง
- 5) เปรียบเหมือนเป็นตัวแทนแสดงให้เห็นถึงความรุ่งโรจน์ทางปัญญา

ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับการเมือง

- 1) ความสัมพันธ์ที่ยึดหลักเหตุผลนิยม กับความสัมพันธ์ที่ยึดหลัก
สสารกับวัตถุนิยม
- 2) การศึกษาความคิดของมนุษย์จำเป็นต้องศึกษาสภาพแวดล้อม
ทั้งทางธรรมชาติและสังคมของความคิด ความจริงแล้วจาก
สภาพแวดล้อมได้หล่อหลอมหรือมีอิทธิพลต่อความคิดของมนุษย์อยู่ไม่
น้อย

3) หลักของเหตุผลหรือทฤษฎีในเรื่องกิจกรรมการเมือง ซึ่งขัดเกลาให้ชัดเจนโดยปรัชญาเมธีทางการเมืองที่สร้างสถาบันการเมืองขึ้นมา

4) กลุ่มสสาร มีความเชื่อว่า สถาบันการเมืองล้วนแต่เป็นผลมาจากบทบาทของประโยชน์ทางวัตถุหรือเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ของวัตถุทั้งหลาย คือ สภาพทางสังคม รายได้ ทรัพย์สินสมบัติ เป็นต้น

5) ข้อโต้แย้ง เช่น ทำไมชนชั้นเดียวกันที่มีสถานะทางสังคมเดียวกัน จึงมีแนวคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองไม่เหมือนกัน